

UNIX

Enamus osa Internetti ühendatud servereid kasutab operatsioonisüsteemi UNIX või selle kloone (näiteks LINUX). UNIX-ile on Interneti protokollistik ja teenused sisseehitatud. Kuna UNIX ja tema kloonid omavad Interneti jaoks fundamentaalset tähtsust, siis käsitlemegi järgnevalt seda operatsioonisüsteemi ja selle enam vajaminevaid käskke.

Unix on arvuti riistvarast sõltumatu ühiskasutusega (*multiuser*), multitegum (*multi-tasking*) operatsioonisüsteem, mida on võimalik kasutada peaaegu kõigis üldtuntud arvutites.

Mõeldud on ka turvalisusele (*security*), kasutajad on jagatud gruppidesse, igal kasutajal on kasutajanimi (*user name*) ja parool (*password*), kindlate mehhanismidega määratakse gruppide ja üksikkasutajate õigused.

Unix on mõeldud töö tegemiseks, mitte mängimiseks (kuigi ega see viimanegi võimatu pole). Unixis on olemas tarkvara kõigi arvutitega tehtavate operatsioonide tarbeks. Unixile on läbi aastate toodetud kõige rohkem tarkvara, eriti Hewlett Packardi ja SUNi poolt.

UNIX-i ajalugu

Operatsioonisüsteem Unix loodi 1969. aastal firmas Bell Laboratories teadlaste Dennis Richie ja Ken Thompsoni poolt. Süsteem sündis ettekatsematult, kuna firma töötas hoopis projektiga Multics ja loobus sellest. Thompson ja Richie olid aga oma ideede teostamisest huvitatud.

Unixi loomisel olid seatud sellised eesmärgid:

- süsteem peab olema lihtne ja elegantne;
- kirjutatud assembleri asemel kõrgkeeles;
- koodi taaskasutamise võimalusega.

Kuna taheti kasutada kõrgkeelt, lõi Thompson keele B, mis jäi aga aeglaseks. Richie töötas keele ümber ja pani talle nimeks C. 1973 kirjutati kogu Unixi kood C keelde ümber ning sellisena maailm teda tunnebki.

1991 avaldati teine versioon Unixi sünnist: loomise ajendiks oli soov nalja pärast teha paroodia Multicsi keskkonnale. Loodi paroodia ka Pascal keelele ja nimetati see keeleks C. Thompson ja Richie vaatasid Multicsit ja projekteerisid uue süsteemi sellisena, et ta oleks võimalikult keeruline, soovides nii maksimeerida hooletu kasutaja nurjaminekute arvu. Vihjates süsteemile Multics anti uuele süsteemile nimeks **UNIX**.

Selle, et tegemist oli naljaga, avalikustasid autorid alles 1991. aastal, olles eelnevalt aastaid imetlenud UNIXi ja C kasutajate visadust.

Mõned olulisemad sündmused Unixi ajaloos:

- 1969, esimene realisatsioon Thompsoni ja Richie poolt;
- 1970, Unix sai nime;
- 1971, Unixi realisatsioon B keeles;
- 1973, Unixi realisatsioon C keeles;
- 1977, toimis 500 Unixit, 20% ülikoolides;

- 1983, algas Unixi kommertslevik;
- 1984, maailmas toimis üle 10000 Unixi;

Unixist on loodud mitmeid eriversioone, näiteks: AIX, A/UX, Genix, HP-UX, IRIX, SCO Unix, Solaris, ULTRIX, Linux.

Linux on tasuta leviv Unix ja erineb teistest oma tohutu arengutempo poolest. Praeguseks on maailmas mitukümmend miljonit Linuxi kasutajat ning neid tuleb aina juurde.

Mõningad eripärad

Et süsteemi tööd mõistlikult korraldada, on üks kasutaja administraatoriks ehk hooldajaks (*superuser*) ning tal on võrreldes teiste kasutajatega tunduvalt suuremad õigused.

Süsteemi administraator registreerib kasutajaid, andes igähele unikaalse nime (*user name*) ja luues nn kodukataloogi (*home directory*). Kasutaja ise peab endale parooli (*password*) valima.

Iga kasutaja peab teadma, et:

- Unix eristab suur- ja väiketähti;
- Kui parooli mitu korda järjest valesti sisestada, siis võidakse kasutaja "lukustada".